

A 1790/välfärd

Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunnan mietintö, joka koskee
**jäsenehdotusta pohjoismaisen yksityisoikeudellisen yhteistyön
lujittamisesta**

Jäsenehdotus

Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunta ehdottaa, että

Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden hallituksille,

että ne perustavat yhteisen pohjoismaisen säädöstietokannan.

että ne ryhtyvät uudelleen tekemään pohjoismaista yksityisoikeudellista lainsäädäntöyhteistyötä ja pyrkivät sitä kautta yhdenmukaistamaan lainsäädäntöä alueilla, joille syntyy rajaesteitä.

että ne takaavat riittävästi resursseja maiden välisen lainsäädäntöyhteistyön turvaamiseen ministeriötasolla.

Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunta ehdottaa,

Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että se sisällyttää Inge Lorange Backerin raportin *Vahvempaa pohjoismaista oikeusyhteistyötä – Haasteita ja mahdollisuuksia* sisältämät yksityisoikeudelliset ehdotukset pohjoismaiseen yhteistyöhön.

Taustaa*Keskiryhmän jäsenehdotus*

”Pohjolan tulee olla maailman integroitunein alue.” Näin julistivat viiden Pohjoismaan pääministerit 27. syyskuuta 2016 yhteisessä julkilausumassaan. Pohjoismaat ja itsehallintoalueet ovat paljolti saavuttaneet kunnianhimoiset tavoitteensa. Vuonna 1872 pidettiin ensimmäinen pohjoismainen lakimieskokous, joka käynnisti ja vakiinnutti laajan lainsäädäntöyhteistyön. Pohjoismaisen oikeusyhteisön perusta luotiin siis jo kauan ennen Euroopassa raivonneita maailmansotia ja ajatusta Euroopan yhdentymisestä.

Tuolloisten kaukokatseisten yksityisoikeudellisten ponnistelujen tuloksena niin yksityishenkilöt kuin yhteisötkin ovat voineet lähes sadan vuoden ajan perustaa yhtäläisin pohjoismaisin ehdoin Pohjoismaissa osakeyhtiöitä, solmia sopimuksia, käydä kauppaa, periä velkoja, vaatia vahingonkorvauksia, suojella immateriaalioikeuksiaan, hankkia lapsia, mennä naimisiin ja erota. Toiseen maahan on voinut muuttaa ja rajat ylittävää toimintaa on voinut harjoittaa varmana siitä, että mahdolliset eteen tulevat



ongelmat voidaan ratkaista samojen pohjoismaisten oikeusperiaatteiden ja yhtäläisen käytännön pohjalta. Kun nykyisenlainen pohjoismainen yhteistyö vakiinnutettiin vuonna 1962 Helsingin sopimuksella, olikin luontevaa kirjoittaa sopimuksen neljäs artikla seuraavaan muotoon: ”Sopimuspuolten on jatkettava lakiyhteistyötä mahdollisimman suuren yhdenmukaisuuden saavuttamiseksi yksityisoikeuden alalla.”

Sekä Pohjoismaiden neuvosto että Pohjoismaiden ministerineuvosto ovat sittemmin kehittyneet vahvoiksi laitoksiksi suhteessa oikeusministeriöiden väliseen höllempään yhteistyöhön, joka 1900-luvun alussa loi perustan yksityisoikeudelliselle yhteistyölle. Tätä taustaa vasten on merkillistä, että alan pohjoismainen kehitys on pikemminkin pysähtynyt kuin vauhdittunut Helsingin sopimuksen solmimisen ja sen vanavedessä perustettujen pohjoismaisten laitosten jälkeen.

Pohjoismaiden erilaiset kytkökset EY:hyn, Etaan ja EU:hun saivat alkunsa vuonna 1972 ja jatkuivat sen jälkeen eri tavoin ja eri tahtiin. Sen myötä yhtenäistämistyön painopiste siirtyi pian Pohjoismaiden pääkaupungeista Brysseliin ja Strasbourgiiin. EU:n kehityksen ja sen yhä laajempien lainsäädäntövaltuuksien myötä pohjoismaisella yhteistyön harmonisoinnilla on edessään yhä suurempia haasteita. Kun yhä epäajamukaisempaa pohjoismaista lainsäädäntöä päivitetään sekä EU-lainsäädännön vaatimusten vuoksi että muista syistä, pohjoismainen yksityisoikeudellinen yhdentyminen vesittyy pidemmän päälle, ja pohjoismaisesta yhtenäisyydestä tulee kansalaisten näkökulmasta nopeasti taas tilkkutäkki.

Keskiryhmä pitää hyvänä Pohjoismaiden ministerineuvoston keväällä 2017 tekemää päätöstä selvittää mahdollisuudet pohjoismaisen lainsäädäntöyhteistyön lujittamiseksi. Selvitystehtävä annettiin Inge Lorange Backerille, joka esitti tammikuussa 2018 raporttinsa *Vahvempaa pohjoismaista oikeusyhteistyötä – Haasteita ja mahdollisuuksia* (ANP 2018:728). Selvitys osoittaa, että pohjoismaisen lainsäädäntöyhteistyön jatkamisessa on paljon mahdollisuuksia useilla oikeuden aloilla ja että Backerin päätelmät on syytä priorisoida poliittisesti. On myös paikallaan viitata yhteistyöministeriöiden syyskuiseen päätökseen, jonka mukaan maiden tulee informoida toisiaan ennen uusien tai tarkistettujen lakien täytäntöönpanoa. Maiden tulee myös ottaa huomioon toistensa lainsäädäntö ja määräykset, kun ne kehittävät kansallista lainsäädäntöä, ja pyrkiä yhteistyöhön EU-säädösten täytäntöönpanossa.

Keskiryhmä tähdentää tässä yhteydessä yksityisoikeudellisen lainsäädäntötyön merkitystä. Haluamme, että lait laaditaan yhteistyössä, jolloin lakiteksti ja esityöt ovat yhteiset. EU ei ole voittamaton este tällaiselle yhteistyölle. Kuluttajanoikeuksia lukuun ottamatta EU:ssa on hyvin vähän yksityisoikeudellista lainsäädäntöä. Se vähä, mitä on, tulee useimmiten direktiiveinä, jotka sallivat runsaasti liikkumatilaa kansallisessa täytäntöönpanossa.

Ensimmäisenä toimenpiteenä tulee olla eri pohjoismaisten säädöstietokantojen laajentaminen yhteiseksi tietokannaksi, joka sisältää oikeuslähteitä koskevaa aineistoa. Tietokannan tulee olla kaikkien pohjoismaisten yliopistojen vapaasti käytettävissä.



Keskiryhmän mielestä maailman integroitunein alue ansaitsee maailman integroitu-
neimman yksityisoikeuden. Pohjoismaiset sopimuslait syntyivät yhteisten ponniste-
lujen tuloksena sata vuotta sitten vuosina 1915–1920. Keskiryhmän mielestä juhla-
vuosi olisi symbolisesti oivallinen ajankohta antaa pohjoismaiselle oikeudelliselle yh-
tenäisyydelle edellytykset uuteen yhdenmukaiseen kehitykseen.

Keskustelu jäsenehdotuksesta yleiskokouksessa

Yleiskokouksessa korostettiin jäsenehdotuksen esittelyn yhteydessä Inge Lorange
Backerin raportissaan *Vahvempaa pohjoismaista oikeusyhteistyötä – Haasteita ja
mahdollisuuksia* tekemien ehdotusten jatkokäsittelyn merkitystä. Lisäksi korostettiin
rajaesteiden syntymisen ennaltaehkäisemistä. Keskustelussa tuotiin myös esiin li-
sääntyneiden rajatarkastusten mukanaan tuomat kielteiset vaikutukset.

Pohjoismaiden neuvoston dialogi Pohjoismaiden ministerineuvoston kanssa raportista Vahvempaa pohjoismaista oikeusyhteistyötä – Haasteita ja mahdollisuuksia.

Pohjoismaiden neuvosto on keskustellut Inge Lorange Backerin raportissaan *Vah-
vempaa pohjoismaista oikeusyhteistyötä – Haasteita ja mahdollisuuksia* antamista eh-
dotuksista ja kerännyt valiokuntien sekä puheenjohtajiston kuten myös puolueyh-
mien näkemyksiä ja välittänyt ne Pohjoismaiden ministerineuvostolle.

Tässä yhteydessä mainittiin muun muassa, että Pohjoismaiden neuvoston mielestä
oikeudellisia ongelmia aiheuttaa esimerkiksi käsitteen ”perhe” toisistaan poikkeava
tulkinta Pohjoismaissa. Tulkintaero aiheuttaa ajoittain suuria hankaluuksia pareille,
lapsille ja perheille, erityisesti avioerojen/asumuserojen yhteydessä, kun kyseessä
ovat lasten ja vanhempien oikeudet. Erityisesti hlbtqi+ -ihmisten oikeuksiin liittyen –
ks. muun muassa suositus 10/2018 – *Hlbtqi+ -ihmisiä koskevan lainsäädännön yhdenmu-
kaistaminen Pohjoismaissa*¹.

Seminaari: "Behöver vi en nordisk civillag?", Forum för civil- och handelsrätt vid Helsing- fors universitet² (Tarvitsemeko pohjoismaista yksityisoikeutta, Yksityis- ja kauppaoi- keuden foorumi Helsingin yliopistossa), 15. marraskuuta 2018.

Vahvemmassa ja tiiviimmässä pohjoismaisesta yksityisoikeudellisesta yhteistyöstä
keskusteltiin seminaarissa, jonka järjesti *Forum för civil- och handelsrätt* Helsingissä
15. marraskuuta 2018. Seminaarin avasi Ahvenanmaan maakuntapäivien jäsen Axel
Jonsson katsauksella pohjoismaisen yksityisoikeudellisen yhteistyön historiaan, joka
ulottuu aina vuoteen 1872. Tämän jälkeen esiteltiin keskiryhmän ehdotus, jota asian-
tuntijapaneeli kommentoi. Paneelissa olivat edustettuina sekä yliopistomaailma että
politiikan toimijat: kansanedustaja Anna-Maja Henriksson, emerituskansleri Thomas
Wilhelmsson, siviilioikeuden professori Christina Ramberg ja Pohjoismaiden tutki-
musta edustava Peter Stadius.

Asiantuntijapaneeli oli periaatteessa yksimielinen kommentissaan: laajempi poh-
joismainen yksityisoikeudellinen yhteistyö, Pohjola maailman integroituneimpana
alueena ja pohjoismainen lakineuvosto ovat kaikki tavoitteita, joihin on syytä pyrkiä.

¹ <http://www.norden.org/fi/pohjoismaiden-neuvosto/asiat-ja-asiakirjat/a-1748-vaelfaerd>

² <https://www.helsinki.fi/sv/natverk/forum-for-civil-och-handelsratt-vid-helsingfors-universitet/seminarium-behover-vi-en-nordisk-civillag>



Paneeli suhtautui sen sijaan epäilevästi ajatukseen varsinaisesta yhteispohjoismaisesta yksityisoikeudesta sen käytännössä mukanaan tuomien sekä juristien että poliittisten haasteiden tähden.

Seminaari antoi aihetta monille kiinnostaville keskusteluille, joissa esitettiin uusia ajatuksia siitä, miten pohjoismaista yksityisoikeudellista yhteistyötä voitaisiin tiivistää ja parantaa. Esimerkiksi pohjoismainen sähköinen tunnistaminen (e-ID), pohjoismainen lakineuvosto ja yhteispohjoismainen säädöstietokanta olivat vilkkaan keskustelun kohteina.

Ehdotuksen odotettavissa olevat vaikutukset/Globaalit kestävän kehityksen tavoitteet
Agenda 2030:n mukaiset kestävän kehityksen tavoitteet liittyvät tavoitteeseen 16, jossa kyse on rauhanomaisten ja osallistavien yhteiskuntien edistämisestä, jokaisen pääsystä oikeuspalveluiden pariin ja tehokkaiden, osallistavien ja vastuullisten instituutioiden rakentamisesta kaikilla tasoilla, sekä osatavoitteeseen 16b syrjinnän vastaisen politiikan ja lainsäädännön edistämisestä ja täytäntöönpanosta.

Valiokunnan näkemykset

Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunnan näkemyksen mukaan on tärkeää, että pohjoismainen yhteistyö toimii parhaalla mahdollisella tavalla. Valitettavasti on havaittavassa kehitys, jossa Pohjoismaiden lainsäädäntö eriytyy, jolloin uusia rajaesteitä syntyy jatkuvasti estämään kansalaisia hyödyntämästä pohjoismaisia työmarkkinoita tai opiskelemasta toisessa Pohjoismaassa. Siksi Pohjoismaiden hallitusten ja Pohjoismaiden ministerineuvoston onkin syytä pohtia, kuinka yksityisoikeudellista yhteistyötä voidaan vahvistaa toisaalta Inge Lorange Backerin raportissaan tekemillä konkreettisilla ehdotuksilla, toisaalta konkreettisella yhteistyöllä ja keskusteluilla, kun maat uudistavat lainsäädäntöään tai täytäntöönpanevat uusia lakeja.

E erityisen tärkeää on ottaa käyttöön uusia työkaluja, jotka helpottavat kansalaisten elämää, kuten esimerkiksi pohjoismainen sähköinen tunnistaminen (e-ID).

Lisänä alkuperäisen ehdotuksen suositukseen Pohjoismaiden hallituksille valiokunta ehdottaa, että Pohjoismaiden ministerineuvostolle annetaan suositus Inge Lorange Backerin raportin yksityisoikeudellisten ehdotusten täytäntöönpanemisesta, mikä olisi tarkoituksenmukaista ja vahvistaisi ehdotusta.



Reykjavíkissa 22. tammikuuta 2019

Bente Stein Mathisen (H)

Eva Lindh (S)

Guðmundur Ingi Kristinsson (Flf)

Hans Wallmark (M)

Jenis av Rana (Mfl.)

Julius Graakjær Grantzau, (ALT)

Kolbeinn Óttarsson Proppé (VG)

Krista Mikkonen (vihr.)

Linda Ylivainio (C)

Malthe Larsen (S)

Maria Stockhaus (M)

Mika Raatikainen (ps.)

Nina Sandberg (A)

Paula Bieler (SD)

Per-Arne Håkansson (S)

Ulf Leirstein (FrP)